

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Adroddiad Ystadegol Blynyddol Bron Brawf Cymru 2017-18

Chwefror 2019

Amdanom ni

Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn bodoli i ddiogelu a gwella iechyd a lles a lleihau anghydraddoldebau iechyd i bobl yng Nghymru.

Rydym yn rhan o'r GIG ac yn adrodd i'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn Llywodraeth Cymru.

Ein gweledigaeth yw sicrhau Cymru iachach, hapusach a thecach. Rydym yn gweithio yn lleol, yn genedlaethol, gyda'n partneriaid ac ar draws cymunedau yn y meysydd canlynol:

Diogelu iechyd — darparu gwybodaeth a chynghor a chymryd camau i ddiogelu pobl rhag clefyd trosglwyddadwy a pheryglon amgylcheddol

Gofal sylfaenol, cymunedol ac integredig — cryfhau effaith iechyd y cyhoedd drwy bolisi, comisiynu, cynllunio a darparu gwasanaethau

Microbioleg — darparu rhwydwaith o wasanaethau microbioleg sy'n cynorthwyo diagnosis o glefydau heintus a'u rheoli

Diogelu — darparu arbenigedd a chynghor strategol i helpu i ddiogelu plant ac oedolion agored i niwed

Sgrinio — darparu rhaglenni sgrinio sy'n cynorthwyo canfod clefydau'n gynnar, eu hatal a'u trin

Gwybodaeth iechyd — dadansoddi data iechyd y cyhoedd, dod o hyd i dystiolaeth a rheoli gwybodaeth

Gwella ansawdd a diogelwch cleifion y GIG — darparu gwybodaeth, cynghor a chymorth i'r GIG i wella canlyniadau cleifion

Polisi, ymchwil a datblygu rhyngwladol — dylanwadu ar bolisi, cynorthwyo ymchwil a chyfrannu at ddatblygu iechyd yn rhyngwladol

Gwella iechyd — gweithio ar draws asiantaethau a darparu gwasanaethau i'r boblogaeth er mwyn gwella iechyd a lleihau anghydraddoldebau iechyd

Rhagor o wybodaeth

Gwefan: www.publichealthwales.org/strategy
E-bost: general.enquiries@wales.nhs.uk
Twitter: @PublicHealthW
Facebook: <https://www.facebook.com/PublicHealthWales/>

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

Mae'r adroddiad hwn yn grynodeb manwl o wybodaeth am waith a wnaed gan Raglen Sgrinio'r Fron Cymru ar gyfer y flwyddyn o fis Ebrill 2017 tan ddiwedd mis Mawrth 2018.

Manylion Cyhoeddi

Teitl: Adroddiad Ystadegol Blynyddol Bron Brawf Cymru 2017-18

Dyddiad: Cyhoeddwyd yr adroddiad hwn ar 28 Chwefror 2019

ISBN: 978-1-78986-017-7

I gael rhagor o wybodaeth am yr adroddiad hwn cysylltwch â:

Helen Clayton, Rheolwr Gwasanaethau Gwybodeg a Data
Yr Adran Wybodeg, Llawr 6, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Rhif 2 Cwr y
Ddinas, Stryd Tyndall, Caerdydd, CF10 4BZ
Ffôn: 029 2010 4405

E-bost: Screening.Information@wales.nhs.uk

Datganiad Sicrhau Ansawdd

Mae cofnodion sgrinio data yn cael eu diweddarau'n barhaus. Mae'r cronfeydd data a ddefnyddir gan Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cael eu diweddarau'n ddyddiol pan fydd cofnodion yn cael eu hychwanegu, eu newid neu eu dileu (archifo). Gallai hyn ymwneud â phan fydd unigolyn wedi'i nodi fel un y mae angen sgrinio arno; wedi cael canlyniadau sy'n rhaid eu cofnodi, neu â newid statws ac nad oes angen sgrinio arno mwyach yn y drefn honno. Ceir data gan nifer mawr o ffynonellau gwahanol gyda lefelau amrywiol o gywirdeb a chyflawnrwydd. Mae'r Adran Sgrinio yn gwirio data ar gyfer cywirdeb drwy gymharu setiau data – er enghraifft data practis meddyg teulu – ac yn cywiro'r data codio lle y bo'n bosibl. Dylid nodi y ceir oedi weithiau o ran casglu data – er enghraifft efallai na fydd person yn cofrestru gyda'i feddyg teulu ar unwaith os bydd yn symud cyfeiriad. Felly bydd yr oedi hwn yn effeithio ar gyflawnrwydd y data yn dibynnu ar amgylchiadau unigol. Yn ogystal, dylai'r darlennydd fod yn ymwybodol bod data yn cael eu diweddarau'n barhaus a gall fod mân ailaddasiadau yn y niferoedd a ddyfynnir yn y ddogfen hon o un flwyddyn i'r llall oherwydd adnewyddu data.

© 2019 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Gellir atgynhyrchu deunydd yn y ddogfen hon o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored (DLA) www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence-cymraeg/version/3/ ar yr amod y caiff hynny ei wneud yn gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol.

Dylid cydnabod Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Mae'r hawlfraint o ran y trefniant teipograffyddol, y dylunio a'r diwygio yn eiddo i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Dyddiad: Chwefror 2019	Fersiwn: 1	Tudalen 3 o 27
------------------------	------------	----------------

Cynnwys

1	Cyflwyniad.....	6
1.1	'Negeseuon allweddol' i fenywod	6
1.2	Cyflawni'r rhaglen	7
1.3	Llwybr sgrinio	7
2	Penawdau Ystadegol	8
3	Data	10
3.1	Cwmpas	10
3.2	Gweithgarwch Sgrinio	11
3.3	Gwahoddiad a nifer y rhai a gafodd eu sgrinio.....	12
3.4	Asesu	15
3.4.1	Atgyfeirio ar gyfer asesu	15
3.4.2	Triniaethau biopsi asesu.....	16
3.5	Canfod Cancer	18
3.5.1	Cyfradd canfod cancer	18
3.5.2	Math a maint y cancer	21
4	Diffiniadau	25
5	Tîm Cynhyrchu a Rhestr Cyn Rhyddhau.....	26

Tablau a Graffiau

Graff 1: % cwmpas profion sgrinio'r fron, menywod 53-70 oed, yn ôl Bwrdd Iechyd preswyl, 2016-2018.....11

Graff 2: Gweithgarwch sgrinio 10 mlynedd, pob oedran, 2008-09 tan 2017-18.....12

Graff 3: % y rhai a gafodd eu sgrinio 10 mlynedd o wahoddiadau sgrinio'r fron rheolaidd, 50-70 oed, 2008-09 tan 2017-18.....13

Graff 4: % y rhai a gafodd eu sgrinio yn ôl math o wahoddiad, 50-70 oed, 2015-16 i 2017-18.....14

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blyneddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

Graff 5: % y rhai a gafodd eu sgrinio yn ôl uned sgrinio, 50-70 oed, 2015-16 i 2017-18.....	15
Tabl 1: Atgyfeirio i gael asesiad, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18.....	16
Tabl 2: Atgyfeirio i gael triniaethau biopsi asesu, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18.....	18
Tabl 3: Cyfradd canfod canser (fesul 1000 a sgriniwyd), pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18.....	19
Graff 6: Cyfradd canfod canser fesul 1000 a sgriniwyd, yn ôl math o wahoddiad, yn ôl uned sgrinio, 2015-16 i 2017-18.....	20
Graff 7: Cyfradd canfod canser (fesul 1000 a sgriniwyd), 2008-09 i 2017-18, yn ôl grŵp oedran.....	21
Tabl 4: Canserau ymledol a ganfuwyd, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18.....	22
Tabl 5: Maint y canserau ymledol a ganfuwyd, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18.....	23
Tabl 6: Canserau anymledol/micro-ymledol a ganfuwyd, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18.....	24

1 Cyflwyniad

Nod rhaglen sgrinio'r fron yw lleihau marwolaeth o ganser y fron. Caiff menywod 50 i 70 oed sy'n byw yng Nghymru, ac wedi cofrestru gyda meddyg teulu, eu gwahodd am famogram (pelydr-x o'r fron) bob tair blynedd.

Mae Bron Brawf Cymru wedi'i rannu yn dair is-adran ddaearyddol gyda chanolfannau yng Nghaerdydd, Abertawe, Llandudno a Wrecsam. Mae 11 o unedau symudol yn gweithio ledled Cymru i ddarparu sgrinio lleol i fenywod sy'n byw yn bell o ganolfan, gan ymweld â thros 100 o safleoedd ym mhob rownd tair blynedd o sgrinio.

1.1 'Negeseuon allweddol' i fenywod

- Mae sgrinio'r fron yn lleihau eich risg o farw o ganser y fron.
- Gwahoddir menywod 50 i 70 oed i gael prawf pelydr-x o'r fron bob tair blynedd. Nid yw menywod dros 70 oed yn cael eu gwahodd yn rheolaidd am nad oes tystiolaeth o ostyngiad mewn marwolaethau drwy sgrinio menywod yn yr ystod oedran hon.
- Gall sgrinio ddod o hyd i ganserau pan maent yn rhy fach i'w gweld neu eu teimlo. Mae canfod a thrin canser yn gynnar yn rhoi'r cyfle gorau i chi oroesi.
- Mae profion sgrinio'r fron yn brawf GIG am ddim a gynhelir mewn canolfannau sgrinio ac unedau symudol hygyrch ledled Cymru.
- Os byddwch yn sylwi ar newid yn eich bronnau, ewch i weld eich meddyg teulu ar unwaith.
- Bydd sgrinio yn methu rhai canserau ac ni ellir gwella rhai canserau.
- Eich dewis chi yw cymryd rhan mewn sgrinio'r fron. Darllenwch y daflen wybodaeth yn ofalus i'ch helpu i wneud eich penderfyniad.

1.2 Cyflawni'r rhaglen

Mae Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru yn gyfrifol am reoli, cyflawni a sicrhau ansawdd y rhaglen sgrinio'r fron yng Nghymru ac mae ganddi Gyfarwyddwr Sgrinio ac Ymgynghorydd mewn Iechyd Cyhoeddus arweiniol ar gyfer y rhaglenni sgrinio am ganser. Mae Bron Brawf Cymru yn cyflogi Pennaeth Rhaglen, Llawfeddyg Sicrhau Ansawdd (SA), Radiolegydd SA, Patholegydd SA a Chydlynnydd Gweinyddol Cymru Gyfan sy'n arwain tîm gweinyddol, a cheir cymorth ysgrifenyddol meddygol. Mae tîm clinigol amlddisgyblaethol arbenigol mawr, gan gynnwys cymorth clinigau, nyrsys gofal y fron, nyrsys clinigau, radiograffwyr, clinigwyr y fron, llawfeddyg y fron a radiolegydd ymgynghorol, sy'n darparu gwasanaeth sgrinio'r fron.

Caiff menywod 50-70 oed sy'n byw yng Nghymru, ac sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu, gynnig sgrinio naill ai mewn uned symudol yn eu hardal neu mewn un o'r canolfannau yn Llandudno, Wrecsam, Abertawe neu Gaerdydd.

1.3 Llwybr sgrinio

Gwahoddir menywod rhwng 50 a 70 oed i gael prawf sgrinio'r fron bob tair blynedd. Mae'r broses wahodd yn dibynnu ar y feddygfa y cofrestrwyd â hi Bydd Bron Brawf Cymru yn gwahodd pob menyw i gael ei phrawf sgrinio'r fron cyntaf cyn ei phen-blwydd yn 53 oed. Weithiau mae hyn yn golygu y bydd rhai menywod yn cael eu gwahodd ychydig cyn iddynt gyrraedd 50 oed.

Bydd menywod rhwng 50 a 70 oed sy'n cael profion dilynol mewn clinig y fron mewn ysbyty yn dal i gael gwahoddiad gan Bron Brawf Cymru.

Nid yw menywod dros 70 oed yn cael eu gwahodd yn rheolaidd am nad oes tystiolaeth o ostyngiad mewn marwolaethau drwy sgrinio menywod yn yr ystod oedran hon.

Mae menywod sy'n mynd i gael eu sgrinio yn cael mamogram (prawf pelydr-x o'r fron). Os arsylwir unrhyw annormaleddau ar y mamogram gwahoddir y fenyw i glinig asesu er mwyn cael rhagor o brofion.

Ceir rhagor o wybodaeth am y rhaglen a chopïau o adroddiadau ystadegol blaenorol ar www.breasttestwales.wales.nhs.uk

2 Penawdau Ystadegol

Mae'r adroddiad hwn yn cwmpasu gweithgarwch yn y cyfnod rhwng mis Ebrill 2017 a mis Mawrth 2018. Mae'r holl ddata blynyddol cymharol yn ymwneud â blynyddoedd ariannol.

- Cwmpas: diffinnir hyn fel y ganran o fenywod sy'n preswyllo ac yn gymwys i gael prawf sgrinio'r fron ar adeg benodol sydd wedi cael eu sgrinio o fewn y tair blynedd diwethaf. Ar 31 Mawrth 2018 roedd cwmpas y menywod 53-70 oed yn 72.9%, o gymharu â 73.6% ar yr un adeg yn 2017 a 74.1% yn 2016.
- Gweithgarwch sgrinio: cafodd ychydig dros 114,000 o fenywod 49 oed a hŷn eu sgrinio yn 2017-18, o gymharu â bron 123,000 y llynedd.
- Gwahoddiad a nifer y rhai a gafodd eu sgrinio: yn 2017-18 cafodd mwy na 148,000 o fenywod 50-70 oed eu gwahodd i gael eu sgrinio, o gymharu â 157,000 y llynedd. Canran y rhai a gafodd eu sgrinio ar gyfer y grŵp hwn oedd 69.0%, o gymharu â 70.4% yn 2016-17 a 70.9% yn 2015-16.
- Asesu: Roedd canran y rhai a gafodd eu hatgyfeirio am asesiad yn 4.8% o'r rhai a gafodd eu sgrinio yn 2017-18. Mae hyn yn cymharu â 5.3% y llynedd a 5.4% yn 2015-16.
- Canfod canser: cafodd cyfanswm o 1113 o ganserau eu canfod ymhlith menywod 49 oed a hŷn a gafodd eu sgrinio. Mae hyn yn cynrychioli 9.8 o achosion fesul 1000 o fenywod a sgriniwyd. O gymharu â hyn, canfuwyd 1185 o ganserau yn 2016-17 (9.6 fesul 1000 a sgriniwyd) a chanfuwyd 1166 yn 2015-16 (10.1 fesul 1000 a sgriniwyd).

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynnyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	--

- O'r 1113 o ganserau a ganfuwyd eleni, roedd 81.2% (904) yn friwiau ymledol. Yn 2016-17, roedd 77.8% (922) yn ymledol ac yn 2015-16 roedd 80.8% (942) yn ymledol.
- Yn 2017-18, cafodd 51.4% (465) o'r canserau ymledol a ganfuwyd eu dosbarthu fel rhai bach (llai na 15mm o ran maint). Mae hyn yn cymharu â 49.1% (453) yn 2016-17 a 52.9% (498) yn 2015-16.

3 Data

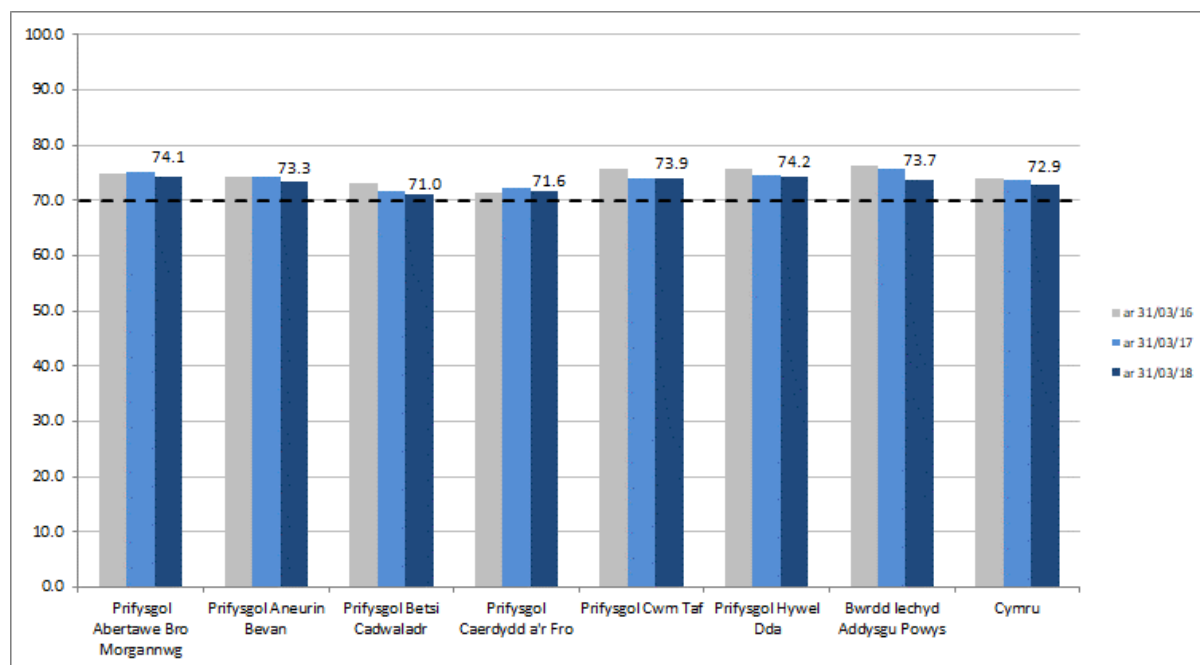
3.1 Cwmpas

Mae cwmpas wedi'i ddiffinio fel y ganran o fenywod sy'n preswyllo ac yn gymwys i gael prawf sgrinio'r fron ar adeg benodol sydd wedi cael eu sgrinio o fewn y tair blynedd diwethaf. Mae menywod anghymwys yn cynnwys y rhai sydd wedi cael mastectomi dwyochrol.

Gall nifer y rhai sy'n cael eu sgrinio a hyd y rownd (gwahoddiadau a roddwyd o fewn 36 mis i'r prawf sgrinio blaenorol) effeithio ar gwmpas. I roi amser i'r holl fenywod sydd wedi cael eu gwahoddiad cyntaf, mae'r cwmpas yn cael ei gyflwyno ar gyfer yr ystod oedran 53-70 oed. Ar 31 Mawrth 2018 roedd cwmpas y menywod 53-70 oed yn 72.9%, o gymharu â 73.6% ar yr un adeg yn 2017 a 74.1% yn 2016.

Mae gwaith sylweddol wedi'i wneud yn y blynyddoedd diwethaf i gywiro'r oedi o ran hyd rownd sy'n deillio o broses foderneiddio'r gwasanaeth mamograffeg ddigidol. Fodd bynnag, er bod hyd y rownd wedi gwella, mae nifer y rhai sy'n cael eu sgrinio wedi bod yn gostwng ac mae hyn yn esbonio'r gostyngiad bach yn y cwmpas dros y cyfnod dadansoddi tair blynedd. Serch hynny, mae'r cwmpas yn parhau'n uwch na'r safon 70% ar gyfer pob Bwrdd Iechyd (Graff 1).

Graff 1: Canran (%) cwmpas profion sgrinio'r fron, menywod 53-70 oed, yn ôl Bwrdd Iechyd preswyl, 2016-2018

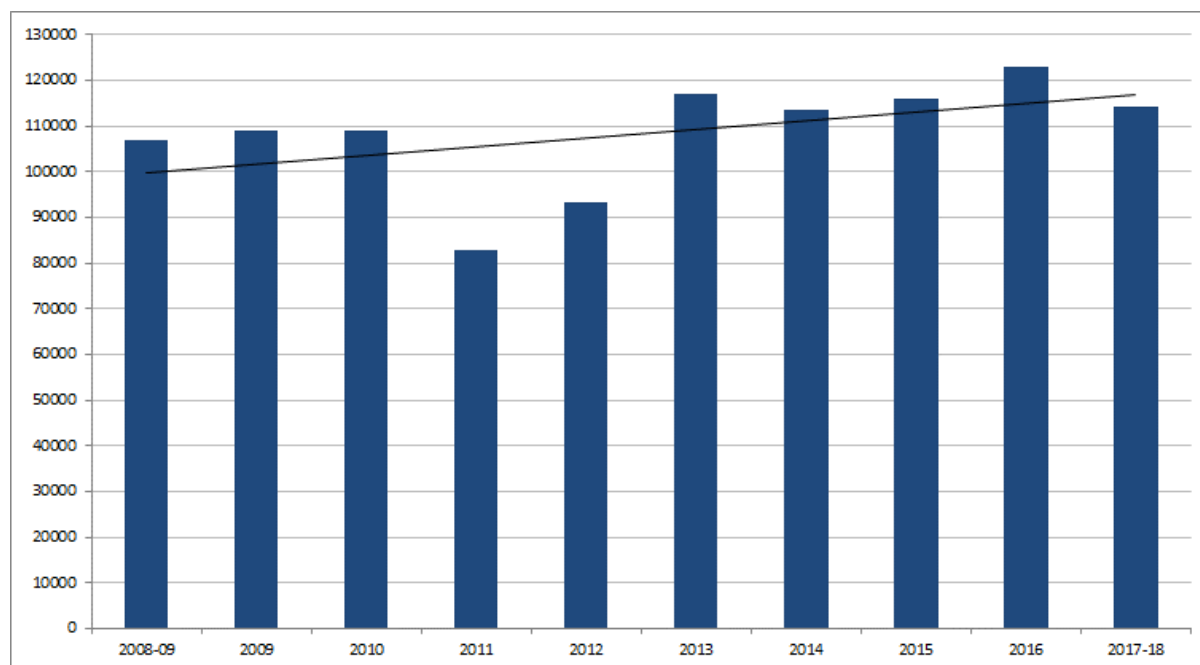

3.2 Gweithgarwch Sgrinio

Mae menywod yn cael eu gwahodd yn rheolaidd i sgrinio'r fron os ydynt rhwng 50 a 70 oed (neu 49 oed os byddant yn 50 oed yn ystod y flwyddyn y mae eu practis yn cael ei sgrinio). Mae nifer y rhai a gafodd eu sgrinio hefyd yn cynnwys menywod sy'n hŷn na 70 oed sydd wedi cysylltu â'r gwasanaeth i wneud cais am sgrinio. Mae'n bwysig nodi nad oes tystiolaeth gadarn bod sgrinio rheolaidd yn arbed bywydau yn y grŵp oedran hŷn hwn. Dylai pob menyw sy'n sylwi ar newid yn ei bronnau gysylltu â'i meddyg teulu ar unwaith.

Cafodd cyfanswm o ychydig dros 114,000 o fenywod 49 oed a hŷn eu sgrinio yn 2017-18. Mae'r rhaglen yn cynnal ei gweithgarwch yn dilyn y ddwy flynedd o darfu a fu'n gysylltiedig â gweithredu digidol. Mae Graff 2 yn dangos y duedd gyffredinol o gynyddu nifer y rhai sy'n cael eu sgrinio dros y blynyddoedd ariannol.

Graff 2: cyfanswm y gweithgarwch sgrinio 10 mlynedd, pob oedran, 2008-09 tan 2017-18

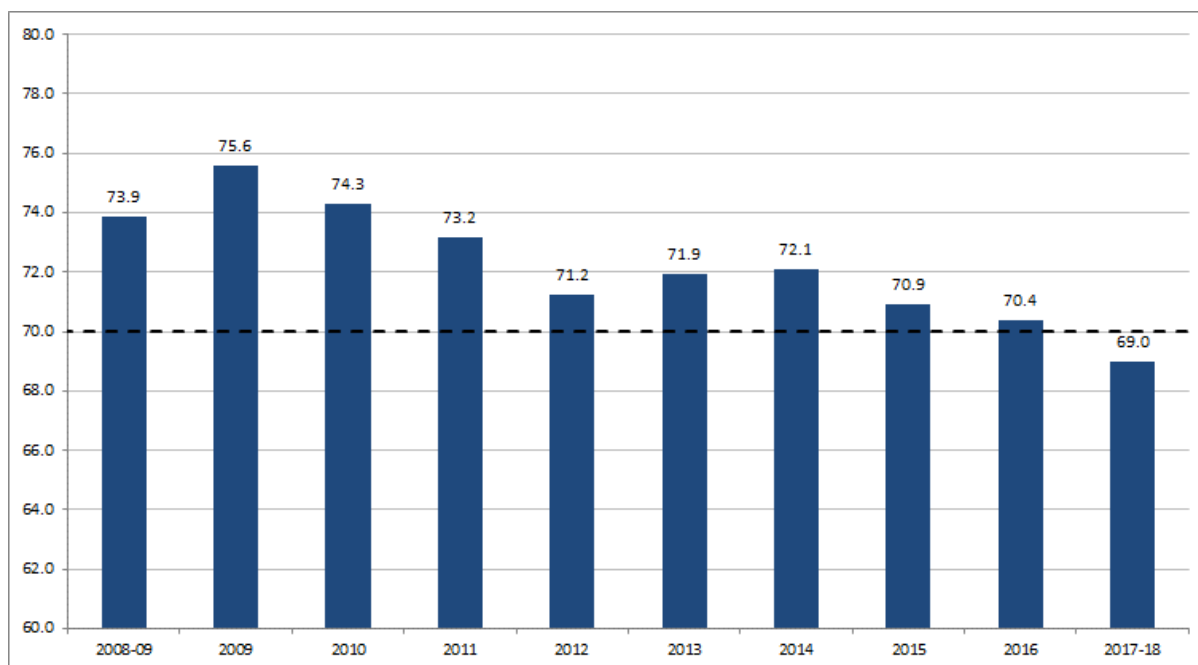
3.3 Gwahoddiad a nifer y rhai a gafodd eu sgrinio

Mae'r safon ofynnol ar gyfer derbyn gwahoddiad rheolaidd ymhlith y rhai 50-70 oed wedi'i gosod ar 70%. Ac eithrio blynyddoedd ariannol 2013 a 2014, mae Bron Brawf Cymru wedi gweld gostyngiad graddol yn nifer y rhai a gafodd eu sgrinio ers 2009.

Yn 2017-18 gostyngodd canran y rhai a gafodd eu sgrinio i 69.0%, o gymharu â 70.4% yn 2016-17 a 70.9% yn 2015-16. Dyma'r flwyddyn gyntaf lle nad yw'r safon ofynnol wedi'i chyrraedd. Mae Graff 3 yn dangos canran y rhai a gafodd eu sgrinio ymhlith y boblogaeth a wahoddwyd yn rheolaidd.

(Noder: Mae Adroddiad Blynyddol yr Adran Sgrinio 2017-18 yn disgrifio canran y rhai a gafodd eu sgrinio fel 72.8%. Mae hyn yn cyfeirio at rownd sgrinio tair blynedd gyfan ym mis Tachwedd 2018 sy'n ffigur mwy cadarn.)

Graff 3: canran (%) y rhai a gafodd eu sgrinio 10 mlynedd o wahoddiadau sgrinio'r fron rheolaidd, 50-70 oed, 2008-09 tan 2017-18

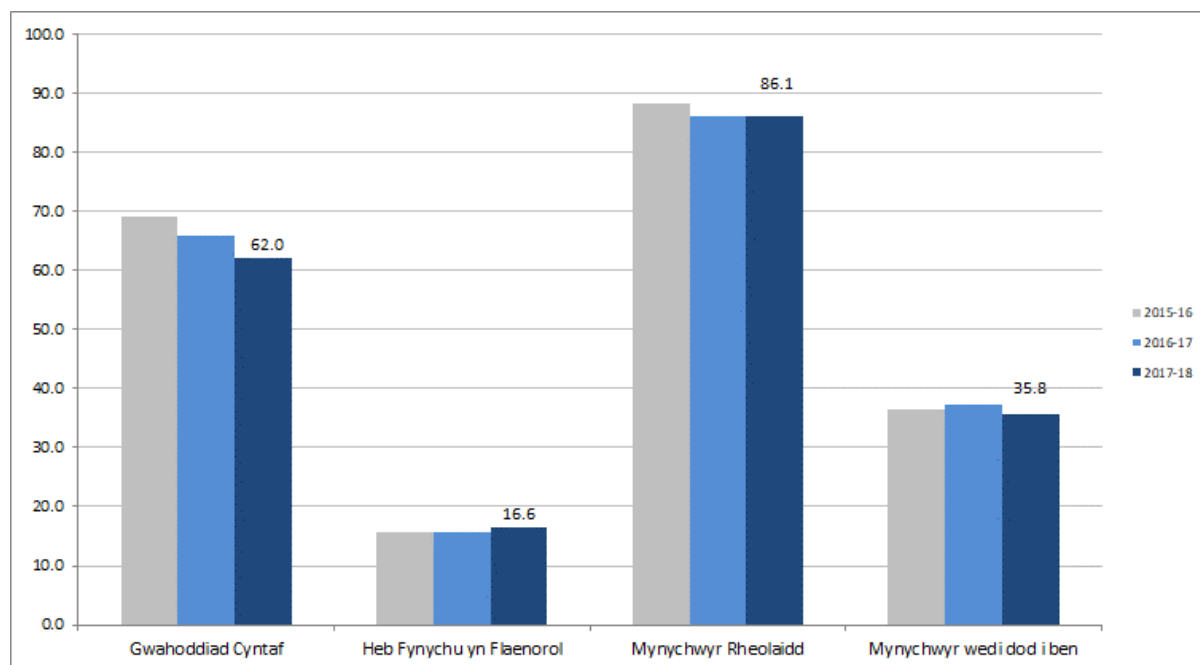

Gall nifer y rhai a gafodd eu sgrinio amrywio yn ôl y math o wahoddiad. Gellir is-rannu gwahoddiadau rheolaidd i mewn i'r grwpiau canlynol:

- Gwahoddiad cyntaf
- Gwahoddiad i'r sawl na ddaeth am brawf yn flaenorol
- Gwahoddiad i'r sawl a ddaeth am brawf yn flaenorol sydd wedi'i sgrinio o fewn y pum mlynedd diwethaf
- Gwahoddiad i'r sawl a ddaeth am brawf yn flaenorol sydd wedi'i sgrinio dros pum mlynedd yn ôl

Fel y dengys Graff 4, mae canran y rhai a gafodd eu sgrinio uchaf ymhlith y rhai sy'n mynychu'n rheolaidd (86.1%) ac isaf ymhlith y rhai nad ydynt wedi mynychu yn y gorffennol (16.6%). Mae Bron Brawf Cymru yn bwriadu adolygu'r gweithgarwch presennol seiliedig ar dystiolaeth sy'n sicrhau bod menywod yn gwneud dewis hyddysg wrth ystyried derbyn y cynnig i sgrinio'r fron.

Graff 4: Canran (%) y rhai a gafodd eu sgrinio yn ôl math o wahoddiad, 50-70 oed, 2015-16 i 2017-18

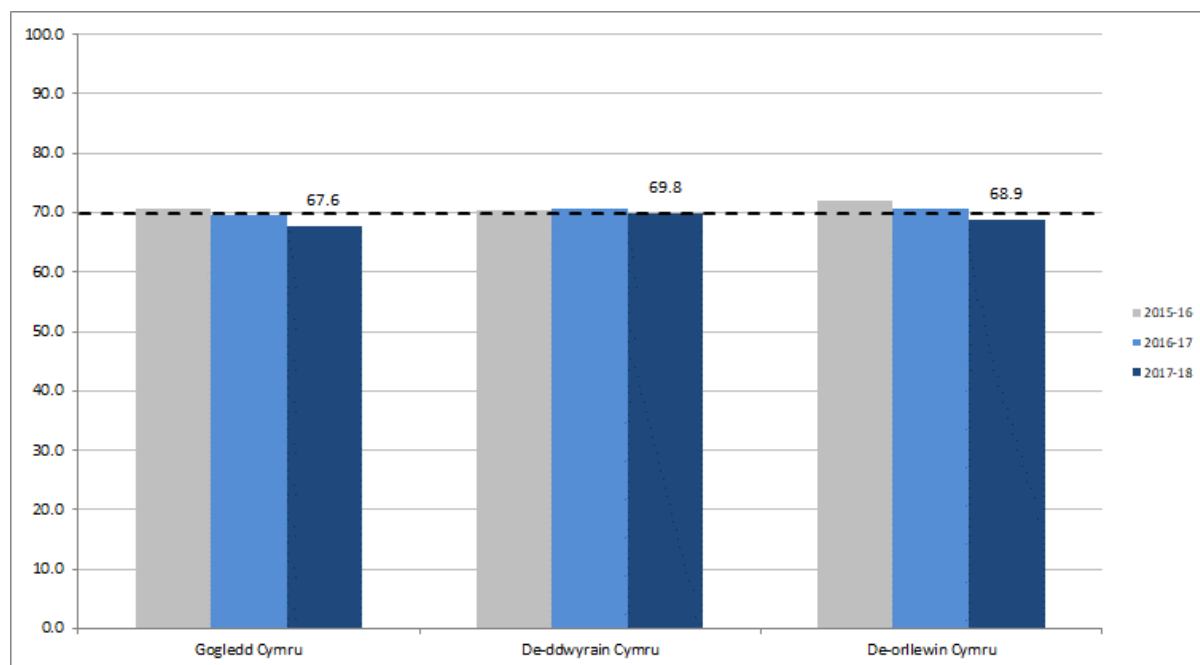

Mae'r gostyngiad o saith pwynt canran o ran sgrinio ymhlith y menywod a gafodd wahoddiad am y tro cyntaf o gymharu â 2015-16 yn peri pryder penodol oherwydd bod presenoldeb is yn y grŵp hwn yn golygu bod nifer y rhai nad ydynt yn mynd i gael prawf mewn blyneddodd dilynol yn debygol o dyfu.

O ran effaith ranbarthol, roedd canran y rhai a gafodd eu sgrinio ychydig yn uwch yn ne-ddwyrain Cymru yn 2017-18 (Graff 5). Gwelwyd y gostyngiad mwyaf yn y gogledd o gymharu â'r flwyddyn flaenorol (dau bwynt canran) ond mae rhanbarthau'r de-ddwyrain a'r de-orllewin bellach yn ymuno â hynny o ran disgyn yn is na'r safon ofynnol am y tro cyntaf.

Mae Bron Brawf Cymru wrthi ar hyn o bryd yn adolygu ei strategaeth lefel rhaglen o ran nifer y rhai sy'n cael eu sgrinio. Caiff nifer o ymyriadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth eu hadolygu. Ymhlith y gweithgareddau interim i gynorthwyo dewis hyddysg a gwybodaeth i'r cyhoedd mae darparu negeseuon allweddol a risgiau a manteision clir ar sgrinio'r fron i fenywod sy'n cael prawf am y tro cyntaf a'r rhai sy'n mynychu'n rheolaidd.

Graff 5: Canran (%) y rhai a gafodd eu sgrinio yn ôl uned sgrinio, 50-70 oed, 2015-16 i 2017-18

3.4 Asesu

3.4.1 Atgyfeirio ar gyfer asesu

Os oes unrhyw annormaleddau sy'n awgrymu bod cancer yn bresennol yn cael eu gweld ar y mamogram sgrinio, bydd y fenyw yn cael ei galw yn ôl i glinig asesu ar gyfer profion asesu pellach. Disgwylir y bydd rhagor o fenywod yn cael eu galw yn ôl am asesiad yn dilyn eu prawf sgrinio cyntaf (y sgrinio pennaf) am nad oes delweddau blaenorol i lywio'r penderfyniad i alw yn ôl.

Mae'n debygol bod cyfraddau atgyfeirio i fenywod sydd wedi'u sgrinio'n flaenorol (y sgrinio digwyddiad) yn debygol o fod yn is oherwydd byddant y cyflwyno gydag afiechyd mwy diweddar a gall yr hanes sgrinio gynorthwyo'r sawl sy'n darllen y ddelwedd (Tabl 1).

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynnyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	--

Tabl 1: Atgyfeirio i gael asesiad, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18

	2015-16			2016-17			2017-18		
	Sgrinio	Atgyfeirio	%	Sgrinio	Atgyfeirio	%	Sgrinio	Atgyfeirio	%
Cyfanswm	115,794	6279	5.4	122,903	6458	5.3	114,117	5532	4.8
Sgrinio Pennaf	20,309	1968	9.7	20,590	1931	9.4	20,899	1784	8.5
Sgrinio Digwyddiad	84,803	3618	4.3	92,695	3943	4.3	84,200	3201	3.8
Gwahoddiad cyntaf ar gyfer sgrinio rheolaidd	17,424	1647	9.5	17,495	1637	9.4	17,602	1501	8.5
Gwahoddiad rheolaidd i'r rhai na fynychodd yn flaenorol	2885	321	11.1	3095	294	9.5	3297	283	8.6
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf o fewn 5 mlynedd	79,550	3277	4.1	87,862	3643	4.1	80,102	2984	3.7
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf dros 5 mlynedd yn flaenorol	5253	341	6.5	4833	300	6.2	4098	217	5.3
Galw yn ôl yn gynnar	73	73	100	69	69	100	93	92	98.9
Hunanatgyfeiriadau/atgyfeiriadau meddygon teulu	10,609	620	5.8	9471	510	5.4	8925	455	5.1

3.4.2 Triniaethau biopsi asesu

Fel rhan o'r broses asesu cynhelir rhagor o famogramau ac archwiliad o'r fron. Os erys pryder o ganser yn dilyn y profion pellach hyn a sgan uwchsain, yna bydd biopsi yn ofynnol er mwyn gwneud diagnosis. Mae'r rhan fwyaf o'r biopsïau'n cael eu cynnal mewn clinig asesu, ac maent yn defnyddio techneg nodwydd lydan. Mae nifer bach iawn o allsugnadau o'r fron â nodwydd fân yn cael eu gwneud bob blwyddyn ond mae hyn fel arfer yn ogystal â chael sampl o'r feinwe. Mae angen biopsi llawfeddygol agored ar nifer bach o fenywod er mwyn cyflawni diagnosis diffiniol. Mae mabwysiadu biopsi gyda chymorth gwactod ar gyfer rhai briwiau ar draws y rhaglen wedi arwain at ostyngiad o ran nifer y rhai sy'n cael eu hatgyfeirio am driniaethau biopsi agored.

Mae'r triniaethau nodwydd yn cael eu gwneud mewn un o unedau Bron Brawf Cymru yn bennaf ac mae biopsi agored yn llawdriniaeth llawfeddygol sy'n ei gwneud yn ofynnol mynd i'r ysbyty. O'r 5532 o fenywod a atgyfeiriwyd am asesiad yn 2017-18, cafodd 39.8% (2199)

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynnyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	--

amsugnad â nodwydd fân a/neu nodwydd lydan, ac roedd angen biopsi agored ar 1.1% (62) ohonynt (Tabl 2).

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blyneddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

Tabl 2: Atgyfeirio i gael triniaethau biopsi asesu, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18

	2015-16					2016-17					2017-18				
	Atgyf eirio	Bx Nodw ydd	%	Bx Ago red	%	Atgyf eirio	Bx Nodw ydd	%	Bx Ago red	%	Atgyf eirio	Bx Nodw ydd	%	Bx Ago red	%
Cyfanswm	6279	2503	39.9	149	2.4	6458	2502	38.7	140	2.2	5532	2199	39.8	62	1.1
Sgrinio Pennaf	1968	820	41.7	68	3.5	1931	737	38.2	64	3.3	1784	717	40.2	24	1.3
Sgrinio Digwyddiad	3618	1404	38.8	66	1.8	3943	1515	38.4	70	1.8	3201	1256	39.2	33	1.0
Gwahoddiad cyntaf ar gyfer sgrinio rheolaidd	1647	690	41.9	58	3.5	1637	620	37.9	57	3.5	1501	603	40.2	18	1.2
Gwahoddiad rheolaidd i'r rhai na fynychodd yn flaenorol	321	130	40.5	10	3.1	294	117	39.8	7	2.4	283	114	40.3	6	2.1
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf o fewn 5 mlynedd	3277	1247	38.1	60	1.8	3643	1377	37.8	62	1.7	2984	1149	38.5	33	1.1
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf dros 5 mlynedd yn flaenorol	341	157	46.0	6	1.8	300	138	46.0	8	2.7	217	107	49.3	0	0
Galw yn ôl yn gynnar	73	4	5.5	2	2.7	69	5	7.2	0	0	92	18	19.6	2	2.2
Hunanatgyfeiriadau/atgyfeiriadau meddygon teulu	620	275	44.4	13	2.1	510	242	47.5	6	1.2	455	208	45.7	3	0.7

3.5 Canfod Canser

3.5.1 Cyfradd canfod canser

Cafodd cyfanswm o 1113 o ganserau eu canfod ymhlith menywod 49 oed a hŷn a gafodd eu sgrinio yn ystod y cyfnod Ebrill 2017 tan fis Mawrth 2018. Mae hyn yn cynrychioli 9.8 o achosion fesul 1000 o fenywod a sgriniwyd. O gymharu â hyn, canfuwyd 1185 o ganserau yn 2016-17 (9.6

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

fesul 1000 a sgriniwyd) a chanfuwyd 1166 yn 2015-16 (10.1 fesul 1000 a sgriniwyd).

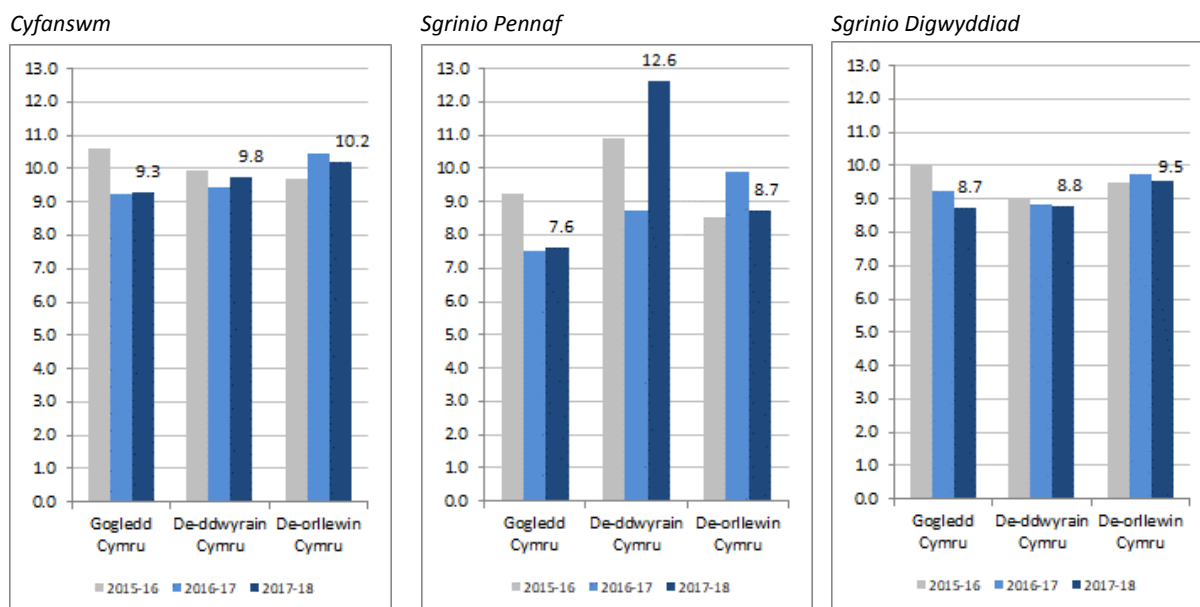
Y gyfradd canfod cancer ymhlith menywod yn ystod y sgrinio pennaf oedd 10.3 fesul 1000 a sgriniwyd, o gymharu ag 8.6 fesul 1000 yn 2016-17 a 9.8 fesul 1000 yn 2015-16. Ar gyfer sgrinio digwyddiad y gyfradd oedd 9.0 fesul 1000 a sgriniwyd yn 2017-18, 9.2 yn 2016-17 a 9.4 yn 2015-16 (Tabl 3).

Tabl 3: Cyfradd canfod cancer (fesul 1000 a sgriniwyd), pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18

	2015-16			2016-17			2017-18		
	Sgriniwyd	Canserau	Cyfradd	Sgriniwyd	Canserau	Cyfradd	Sgriniwyd	Canserau	Cyfradd
Cyfanswm	115,794	1166	10.1	122,903	1185	9.6	114,117	1113	9.8
Sgrinio Pennaf	20,309	200	9.8	20,590	178	8.6	20,899	216	10.3
Sgrinio Digwyddiad	84,803	795	9.4	92,695	849	9.2	84,200	754	9.0
Gwahoddiad cyntaf ar gyfer sgrinio rheolaidd	17,424	163	9.4	17,495	143	8.2	17,602	175	9.9
Gwahoddiad rheolaidd i'r rhai na fynychodd yn flaenorol	2885	37	12.8	3095	35	11.3	3297	41	12.4
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf o fewn 5 mlynedd	79,550	715	9.0	87,862	774	8.8	80,102	694	8.7
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf dros 5 mlynedd yn flaenorol	5253	80	15.2	4833	75	15.5	4098	60	14.6
Galw yn ôl yn gynnar	73	0	0	69	0	0	93	4	43.0
Hunanatgyfeiria dau/atgyfeiriadau meddygon teulu	10,609	171	16.1	9471	158	16.7	8925	139	15.6

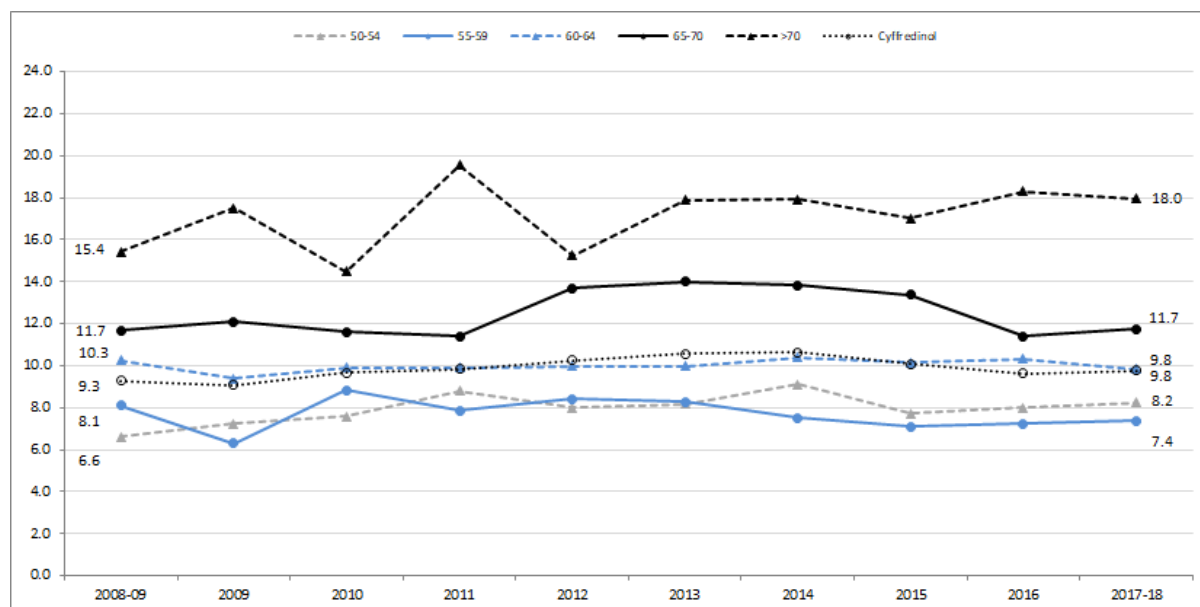
Mae archwilio cyfraddau canfod cancer ar lefel uned sgrinio (Graff 6) yn dangos cynnydd cyffredinol ar gyfer rhanbarthau'r gogledd a'r de-ddwyrain ond gostyngiad yn ne-orllewin Cymru. Mae'r cynnydd canrannol mawr yn y gyfradd pennaf yn y de-ddwyrain yn cynrychioli 36 o ganserau ychwanegol a ganfuwyd yn y grŵp hwn o'i gymharu â'r llynedd.

Graff 6: Cyfradd canfod cancer fesul 1000 a sgriniwyd, yn ôl math o wahoddiad, yn ôl uned sgrinio, 2015-16 i 2017-18

Mae Graff 7 yn plotio cyfraddau canfod cancer dros gyfnod o 10 mlynedd ac yn dangos sut mae achosion o ganser y fron yn cynyddu'n gyffredinol gydag oedran. Yn 2017-18 y gyfradd canfod cancer ar gyfer menywod 50-54 oed oedd 8.2 fesul 1000 a sgriniwyd, gan godi i 9.8 fesul 1000 ar gyfer y rhai 60-64 oed ac 11.7 fesul 1000 yn y grŵp oedran 65-70 oed.

Graff 7: Cyfradd canfod canser (fesul 1000 a sgriniwyd), 2008-09 i 2017-18, yn ôl grŵp oedran

3.5.2 Math a maint y canser

Mae'r achosion o ganser y fron a nodwyd wedi'u disgrifio mewn dau grŵp.

Mae canser ymledol yn un sydd wedi lledu i feinwe iach y fron o amgylch y canser. Mae canser nad yw'n ymledol neu ficro-ymledol wedi'i gynnwys yn nwythellau a llabedynnau'r fron neu efallai eu bod wedi dechrau lledu ond o swm bach iawn (llai nag 1mm) yn unig.

Yn 2017-18, roedd 81.2% o'r canserau a ganfuwyd mewn menywod a sgriniwyd yn ymledol, o gymharu ag 77.8% yn 2016-17 ac 80.8% yn 2015-16 (Tabl 4). Roedd y canserau ymledol sydd yn gyffredinol yn rhy fach i'w teimlo (llai na 15mm) yn cyfrif am 51.4% o'r holl ganserau ymledol a ganfuwyd yn 2017-18 (Tabl 5). Mae hyn yn cymharu â 49.1% y llynedd a 52.9% yn 2015-16.

Roedd afiechyd anymledol neu ficro-ymledol yn cyfrif am 18.8% o'r holl ganserau a ganfuwyd yn 2017-18, ac yn 2016-17 roeddent yn cyfrif am 22.2% ac yn 2015-16 19.2% (Tabl 6).

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

Tabl 4: Canserau ymledol a ganfuwyd, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18

	2015-16			2016-17			2017-18		
	Canserau	Ymledol	%	Canserau	Ymledol	%	Canserau	Ymledol	%
Cyfanswm	1166	942	80.8	1185	922	77.8	1113	904	81.2
Sgrinio Pennaf	200	144	72.0	178	131	73.6	216	176	81.5
Sgrinio Digwyddiad	795	657	82.6	849	671	79.0	754	607	80.5
Gwahoddiad cyntaf ar gyfer sgrinio rheolaidd	163	113	69.3	143	102	71.3	175	137	78.3
Gwahoddiad rheolaidd i'r rhai na fynychodd yn flaenorol	37	31	83.8	35	29	82.9	41	39	95.1
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf o fewn 5 mlynedd	715	587	82.1	774	609	78.7	694	558	80.4
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf dros 5 mlynedd yn flaenorol	80	70	87.5	75	62	82.7	60	49	81.7
Galw yn ôl yn gynnar	0	0	0	0	0	0	4	3	75
Hunanatgyfeiriadau/atgyfeiriadau meddygon teulu	171	141	82.5	158	120	75.9	139	118	84.9

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blyneddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

Tabl 5: Maint canserau ymledol a ganfuwyd, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18

	2015-16					2016-17					2017-18				
	Cyfanswm a wahoddiwyd	< 15 mm	%	15 + mm	%	Cyfanswm a wahoddiwyd	< 15 mm	%	15 + mm	%	Cyfanswm a wahoddiwyd	< 15 mm	%	15 + mm	%
Cyfanswm	942	498	52.9	409	43.4	922	453	49.1	437	47.4	904	465	51.4	393	43.5
Sgrinio Pennaf	144	77	53.5	64	44.4	131	62	47.3	64	48.8	176	86	48.9	83	47.2
Sgrinio Digwyddiad	657	353	53.7	281	42.8	671	343	51.1	307	45.7	607	322	53	257	42.3
Gwahoddiad cyntaf ar gyfer sgrinio rheolaidd	113	58	51.3	52	46.0	102	49	48.0	48	47.1	137	66	48.2	66	48.2
Gwahoddiad rheolaidd i'r rhai na fynychodd yn flaenorol	31	19	61.3	12	38.7	29	13	44.8	16	55.2	39	20	51.3	17	43.6
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf o fewn 5 mlynedd	587	324	55.2	245	41.7	609	319	52.4	272	44.7	558	299	53.6	235	42.1
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf dros 5 mlynedd yn flaenorol	70	29	41.4	36	51.4	62	24	38.7	35	56.4	49	23	46.9	22	44.9
Galw yn ôl yn gynnar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	33.3	1	33.3
Hunanatgyfeiriadau/atgyfeiriadau meddygon teulu	141	68	48.2	64	45.4	120	48	40.0	66	55.0	118	56	47.5	52	44.1

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

Tabl 6: Canserau anymledol/micro-ymledol a ganfuwyd, pob oedran, yn ôl math o wahoddiad/atgyfeirio, 2015-16 i 2017-18

	2015-16			2016-17			2017-18		
	Canserau	Anymledol neu ficro- ymledol	%	Canserau	Anymledol neu ficro- ymledol	%	Canserau	Anymledol neu ficro- ymledol	%
Cyfanswm	1166	224	19.2	1185	263	22.2	1113	209	18.8
Sgrinio Pennaf	200	56	28.0	178	47	26.4	216	40	18.5
Sgrinio Digwyddiad	795	138	17.4	849	178	21.0	754	147	19.5
Gwahoddiad cyntaf ar gyfer sgrinio rheolaidd	163	50	30.7	143	41	28.7	175	38	21.7
Gwahoddiad rheolaidd i'r rhai na fynychodd yn flaenorol	37	6	16.2	35	6	17.1	41	2	4.9
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf o fewn 5 mlynedd	715	128	17.9	774	165	21.3	694	136	19.6
Gwahoddiad rheolaidd i fynychwyr blaenorol, sgriniad diwethaf dros 5 mlynedd yn flaenorol	80	10	12.5	75	13	17.3	60	11	18.3
Galw yn ôl yn gynnar	0	0	0	0	0	0	4	1	25
Hunanatgyfeiriadau/at gyfeiriadau meddygon teulu	171	30	17.5	158	38	24.0	139	21	15.1

4 Diffiniadau

Cwmpas

Canran y menywod sy'n preswyllo ac yn gymwys i gael prawf sgrinio'r fron ar adeg benodol sydd wedi cael eu sgrinio o fewn y tair blynedd diwethaf.

Bwrdd Iechyd

Y bwrdd iechyd preswyl.

Canran y rhai sy'n cael eu sgrinio

Canran y menywod a wahoddwyd yn rheolaidd i gael prawf sgrinio'r fron a dderbyniodd eu gwahoddiad a chael eu sgrinio o fewn chwe mis.

5 Tîm Cynhyrchu a Rhestr Cyn Rhyddhau

Tîm cynhyrchu:

Dean Phillips	Pennaeth Bron Brawf Cymru
Catherine Floyd	Cofrestrydd Arbenigol
Dr Sharon Hillier	Cyfarwyddwr yr Adran Sgrinio
Heather Lewis	Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus
Dr Ardiana Gjini	Ymgynghorydd mewn Meddygaeth Iechyd Cyhoeddus
Helen Clayton	Rheolwr Gwasanaethau Gwybodeg a Data
Guy Stevens	Dirprwy Reolwr Gwasanaethau Gwybodeg a Data
Claire Ellis	Dadansoddwr Gwybodeg a Data
Anna Ashman	Rheolwr Cyfathrebu
Sarah Thomas	Swyddog Cyfathrebu
Jennifer McGrath	Swyddog Clercol
Rhys George	Cofus Cyf (Cyfieithiad Cymraeg)

Rhestr Cyn Rhyddhau:

Cafodd yr Ystadegau Swyddogol hyn eu hanfon at y bobl ar y rhestr cyn-rhyddhau hon bum diwrnod gwaith cyn cyhoeddi yn unol â Gorchymyn Gweld Ystadegau Swyddogol cyn eu Rhyddhau (Cymru) 2009.

Iechyd Cyhoeddus Cymru

Jan Williams	Cadeirydd
Dr Tracey Cooper	Prif Weithredwr
Quentin Sandifer	Cyfarwyddwr Gweithredol ar Gyfer Gwasanaethau Iechyd Cyhoeddus
Leah Morantz	Pennaeth Cyfathrebu

Llywodraeth Cymru

Dr Frank Atherton	Prif Swyddog Meddygol
Dr Andrew Goodall	Cyfarwyddwr Cyffredinol - Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Rebekah Tune	Pennaeth Cyfathrebu Strategol a Marchnata
Yr Athro Chris Jones	Dirprwy Brif Swyddog Meddygol / Cyfarwyddwr Meddygol, GIG Cymru
Neil Surman	Dirprwy Gyfarwyddwr Iechyd Cyhoeddus

Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru	Adroddiad Ystadegol Blynyddol Bron Brawf Cymru 2017-18
--------------------------------------	---

Dr Heather Payne	Uwch-swyddog Meddygol ar gyfer Iechyd Mamau a Phlant
Helen Tutt	Uwch-swyddog Gweithredol ar gyfer Sgrinio, Imiwneiddio ac Iechyd Rhywiol
Stephen Thomas	Pennaeth y Gangen Gwasanaethau Diogelu Iechyd